

Львівський державний університет
внутрішніх справ

УКРАЇНСЬКА ВОЄННА ТА ПОВОЄННА
КРИМІНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ

Матеріали
IX (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції
26–27 жовтня 2023 року

Львів
2023

УДК 343.1(477)+343.2/.7(06)+344
У45

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою факультету № 1
Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 13 листопада 2023 р. № 5)

Упорядник:

І. Б. Газдайка-Василишин,
кандидат юридичних наук, доцент

Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція: матеріали
У45 IX (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 26–27 жовтня
2023 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС,
2023. 280 с.

Матеріали IX (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції містять тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені й обговорені під час проведення науково-практичного заходу «Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція: матеріали», що відбувся у Львівському державному університеті внутрішніх справ 26–27 жовтня 2023 року.

Опубліковано в авторській редакції.

УДК 343.1(477)+343.2/.7(06)+344

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2023

Медицький І. Б.,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри політики
у сфері боротьби зі злочинністю
та кримінального права навчально-наукового
Юридичного інституту
*(Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника)*

**ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ
ЯК ЮРИДИЧНО-МАТЕРІАЛЬНА ПІДСТАВА
ВИКЛЮЧЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ
ІЗ СИСТЕМИ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА СФЕРИ
ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

З 24 лютого 2022 року в Україні триває збройна агресія з боку російської федерації, хід якої супроводжується безпрецедентними за своєю жорстокістю воєнними злочинами і злочинами проти людяності. Численні публічні заяви вищого політичного та військового керівництва держави-агресора, а також відповідні рішення органів влади усіх рівнів на підтримку та виконання цих заяв сукупно свідчать про існування офіційної політики російської держави щодо невизнання права Українського народу на самоідентифікацію, самовизначення і, як наслідок, на існування. Для усього цивілізованого світу очевидними та безспірними стали учинені в Україні форми геноциду з боку РФ: у тому числі:

✓ масові вбивства цивільного населення на тимчасово окупованих територіях України (у Бучі, Ірпіні, Маріуполі, Бородянці, Гостомелі та багатьох інших населених пунктах на території України), викрадення та позбавлення волі, катування, зґвалтування, глушення. За інформацією управління Верховного комісара ООН із прав людини втрати серед цивільних осіб після початку повномасштабної війни проти України станом на

8 вересня 2023 р. становили 27 768 осіб (станом на 24 вересня – 27 449), зокрема 9 806 загиблих (9 701) [1]. Реальна кількість втрат серед цивільних осіб значно вища, оскільки отримання інформації з деяких місць, де тривають інтенсивні бойові дії, відбувається з затримкою, а багато повідомлень про втрати серед цивільного населення усе ще потребують підтвердження;

✓ систематичність створення для цивільного населення життєвих умов, спрямованих на його повне або часткове знищення, зокрема, через блокаду населених пунктів, недопущення гуманітарної допомоги та перешкоджання евакуації цивільного населення, захоплення та цілеспрямовану руйнацію об'єктів невійськової інфраструктури, що забезпечують базові потреби людей;

✓ примусова депортація цивільного населення на територію рф, а також передача українських дітей на виховання до чужого середовища з метою знищення їхньої самоідентифікації. Майже 20 тис. дітей були примусово депортовані з тимчасово окупованих територій України. За наявною інформацією понад 1 000 українських дітей перебуває на території республіки білорусь у рамках рішень самопроголошеного президента, а також окремих рішень союзної держави. Дії агресора стосовно українських дітей однозначно свідчать про спланований, заздалегідь прорахований процес примусової депортації дітей з України з метою їх ідеологічного перевиховання, асиміляції з населенням російської федерації і використання в інтересах держави-агресора. На території рф та тимчасово окупованих АР Крим і м. Севастополя створено щонайменше 43 табори. Українських дітей вивозять нібито на відпочинок та оздоровлення, а насправді насильно утримують, не дозволяючи повернутися до батьків або законних опікунів, нав'язують їм ідеологію рашизму. За спрощеною процедурою дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, усупереч їхній волі нав'язують російське громадянство без отримання на це згоди їхніх законних опікунів. рф не надає списків депортованих

дітей та відмовляється вести переговори щодо напрацювання механізмів їх повернення. Через спротив російської сторони з початку повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України вдалося повернути лише 361 дитину [2];

✓ фізичне та психологічне насильство у відношенні до цивільних осіб, представників українських органів державної влади та місцевого самоврядування, громадських організацій, місцевих активістів, журналістів, священнослужителів та інших осіб, відомих своєю суспільно-державницькою позицією;

✓ системні дії по створенню умов, розрахованих на поступове знищення Українського народу через підлив економічного потенціалу та безпеки, які проявляються у знищенні об'єктів господарської інфраструктури (пошкодження зерносховищ, перешкодження посівній кампанії, блокада морських торговельних шляхів, руйнування електро- та газотранспортної інфраструктури тощо).

KSE Institute (аналітичним центром при Київській школі економіки) спільно з Міністерством розвитку громад і територій, Міністерством реінтеграції тимчасово окупованих територій підготовлено звіт про втрати, завдані війною інфраструктурі України. Станом на червень 2023 р. загальна сума завданих інфраструктурі України унаслідок вторгнення прямих збитків складає 150,5 млрд. дол. США, з яких:

✓ руйнування житлового фонду (55,9 млрд.): загалом пошкоджено або зруйновано 167,2 тис. житлових будинків, серед яких приватні, багатоквартирні будинки та гуртожитки. Загальна площа пошкоджених або зруйнованих обстрілами об'єктів становить 88,9 млн кв. м., що складає 8,6% від загальної площі житлового фонду України;

✓ сфера інфраструктури (36,6 млрд.). Через війну зруйновано або пошкоджено понад 25 тис. кілометрів доріг державного та місцевого значення та 344 мости та мостові переходи;

✓ пошкодження та руйнування освітніх закладів (3 377). З-поміж них 1 684 шкіл та 960 дитячих садків, збитки сфери освіти склали 9,7 млрд.;

- ✓ збитки енергетиці України (8,8 млрд.);
- ✓ прямі втрати для АПК та земельних ресурсів (8,7 млрд.);
- ✓ пошкоджений та зруйнований транспорт. Прямі збитки, завдані комунальним підприємствам та приватним перевізникам зокрема щодо зруйнованого транспорту становлять 0,83 млрд.; прямі втрати приватного легкового транспорту становлять приблизно 1,9 млрд. або 212 тис. автомобілів [9].

Терористичний режим РФ визнано низкою міжнародних інституцій (Парламентською асамблеєю Ради Європи, Парламентською асамблеєю НАТО, Європейським парламентом), рішеннями парламентів Польщі, Чехії, Нідерландів, Литви, Латвії, Естонії. Цивілізованою спільнотою констатовано факти невибіркових атак на житлові райони та цивільну інфраструктуру в Україні, страти без суду і слідства, викрадення, сексуальне насильство, катування та інші звірства, перешкодження у доступі українцям до газу, електроенергії, води та інтернету, а також основних товарів і послуг. Згідно даних офісу Генерального прокурора України, у період повномасштабного вторгнення зареєстровано 111 569 злочинів агресії та воєнних злочинів (порушення законів та звичаїв війни; планування, підготовка або розв'язання та ведення агресивної війни; пропаганда війни та ін.) та 16 284 злочинів проти національної безпеки України (посягання на територіальну цілісність та недоторканність України; державна зрада; колабораційна діяльність; пособництво державі-агресору; диверсія та ін.) [10].

2 березня 2022 р. Офіс прокурора Міжнародного кримінального суду оголосив про відкриття розслідування ситуації в Україні щодо скоєння на території України воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду.

Незаперечним є факт використання російською федерацією доступних їй міжнародних платформ для поширення дезінформації та пропагандистських наративів з метою введення в оману держав світу, зокрема, про реальні причини енерге-

тичної та глобальної продовольчої криз, зумовлених її неспровокованою агресивною війною проти України. Очевидно, що Україна потребує одностайності міжнародної спільноти не тільки у питанні притягнення до індивідуальної кримінальної відповідальності вищого військово-політичного керівництва рф, але й покладення на означене державне утворення міжнародно-правової відповідальності, у тому числі – через позбавлення можливостей подальшого перебування у системі глобальної безпеки через діяльність міжнародних організацій універсального чи регіонального характеру:

✓ Організація Об'єднаних Націй, Статутом якої на постійних членів Ради Безпеки адресовано головну відповідальність за підтримання міжнародного миру і безпеки, придушення актів агресії, а також вирішення будь-яких спорів, що можуть призвести до порушення миру, цивілізованими способами. Дії рф становлять порушення Статуту ООН безпрецедентних масштабів, зокрема, принципів незастосування сили або погрози силою, у тому числі ядерною зброєю, проти територіальної недоторканності або політичної незалежності інших держав; мирного вирішення спорів; суверенної рівності держав. рф не виконала рішення Міжнародного суду ООН від 16.03.2022 р. припинити військову операцію проти України. Повноваження держави, що вважається постійним членом Ради Безпеки ООН, накладати вето на резолюцію Ради Безпеки ООН, яка стосується підтримання міжнародного миру та безпеки у відповідь на агресивні та протиправні дії цієї самої держави, прямо суперечить цілям і принципам Статуту ООН, фундаментальному принципу права «ніхто не судить у своїй справі», а також унеможлиблює здійснення повноважень РБ щодо «головної відповідальності за підтримання миру та безпеки», покладених на неї Статутом ООН. Дії рф спрямовані на знищення української державності та Українського народу, є абсолютно не сумісними з її статусом як постійного члена РБ ООН. Перебування рф в ООН є нелегітимним, відтак, є усі підстави для її відсторонення

від користування правами і обов'язками, що впливали з членства СРСП у ООН [4];

✓ Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). За оцінкою експертів проекту KSE Institute, станом на червень 2023 р. прямих збитків завданих інфраструктурі сфер культури, релігії та туризму складають 2,4 млрд. Загалом від початку війни пошкоджено чи зруйновано щонайменше 1 804 об'єкти культури, 348 релігійних споруд [9]. рф методично здійснює руйнацію об'єктів матеріальної і нематеріальної культурної спадщини, що є абсолютним нігілізмом норм міжнародного гуманітарного права та є підставою для невідкладного позбавлення Російської Федерації статусу держави – члена ЮНЕСКО [5];

✓ Парламентська асамблея Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ПА ОБСЄ), діяльність якої перебуває у площині утвердження миру та безпеки, верховенства права та прав людини, а також розвитку демократичних інституцій на теренах від Північної Америки до Далекого Сходу. Агресія проти України порушила основоположні принципи ОБСЄ, зокрема щодо непорушності кордонів, поваги до суверенітету і територіальної цілісності держав, незастосування сили чи погрози силою, та фактично унеможливила виконання головного завдання із забезпечення всеохоплюючої безпеки та реалізації механізмів запобігання конфліктів у регіоні ОБСЄ. Міжпарламентський діалог з членами парламенту держави-терориста, яка продовжує тимчасову окупацію території України, є безперспективним, нікчемним та неможливим. Вкрай необхідними є зміни до Правил процедури Асамблеї, що передбачатимуть призупинення повноважень членів ПА ОБСЄ, які порушують принципи ОБСЄ та вчиняють акт збройної агресії проти іншої держави-учасниці Організації, та прийняти рішення про таке призупинення повноважень стосовно членів парламентських делегацій російської федерації та республіки білорусь [6];

✓ Група двадцяти (G 20). Національна позиція Групи двадцяти, сформульована у підсумковій декларації за результатами саміту G20 на Балі 16.11.2022 р., продемонструвала засудження агресії РФ проти України та вимоги її повного та безумовного виходу з території України. Агресія спричиняє величезні людські страждання та посилює існуючу вразливість глобальної економіки – стримує зростання, посилює інфляцію, порушує ланцюги поставок, посилює енергетичну та продовольчу безпеку та підвищує ризики для фінансової стабільності. Відбувається цілеспрямоване знищення Українського народу, об'єктів культурної спадщини, закладів освіти, що має усі ознаки геноциду; має місце невибірковість ракетних ударів та артилерійських обстрілів об'єктів енергетичної інфраструктури України, що не переслідують жодних воєнних цілей і мають виключно терористичну мету та призводять до численних жертв серед мирного населення; цілеспрямована багатомісячна блокада українських портів, що поставила мільйони людей по усьому світу на межу голоду; триваючі спроби РФ заблокувати роботу в рамках Чорноморської зернової ініціативи та продовжити продовольчий шантаж для просування і досягнення своїх агресивних та ревізійських цілей. Враховуючи вагомий роль Групи Двадцяти у підтриманні сталого, збалансованого та інклюзивного зростання та розвитку світової економіки на благо усіх народів світу, є усі підстави виключити РФ зі складу Групи Двадцяти як таку, що не відповідає цілям та принципам Групи [7];

✓ Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF). Публічною заявою FATF від 4 березня 2022 року щодо ситуації в Україні дії уряду російської федерації визнано такими, що суперечать основним принципам FATF та грубо порушують зобов'язання РФ в рамках членства в FATF. Публічною заявою Голови Егмонтської групи підрозділів фінансової розвідки від 28 березня 2022 року відзначено негативний вплив збройної агресії РФ проти України на успіх спільних зусиль підрозділів

фінансової розвідки членів групи у боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму. Дії рф повинні мати своїм наслідком негайне призупинення її членства у FATF, а у разі продовження нею збройної агресії проти України – повинна бути розпочатою процедура її виключення з Групи [8].

1. Війна в Україні забрала життя 9,8 тис. цивільних, ще 17,96 тис. поранено. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/940188.html> (дата звернення: 31.10.2023).

2. Про Звернення Верховної Ради України до парламентів та урядів іноземних держав, міжнародних організацій та їх міжпарламентських асамблей щодо засудження вчинених російською федерацією та республікою білорусь злочинів примусової депортації українських дітей: постанова Верховної Ради України від 03.05.2023 №3099-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-20#Text> (дата звернення: 24.10.2023).

3. Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні»: постанова Верховної Ради України № 2188-ІХ від 14.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-20#Text> (дата звернення: 24.10.2023).

4. Заява Верховної Ради України щодо визнання російського режиму терористичним, нелегітимності перебування російської федерації в Організації Об'єднаних Націй і її реформування, відповідальності членів російських політичних партій, що підтримують агресію: постанова Верховної Ради України від 01.12.2022. № 2787-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2787-20#Text> (дата звернення: 24.10.2023).

5. Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) щодо позбавлення Російської Федерації статусу держави – члена ЮНЕСКО: постанова Верховної Ради України від 31.05.2022. № 2283-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2283-20#Text> (дата звернення: 24.10.2023).

6. Звернення Верховної Ради України до Парламентської асамблеї Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ПА ОБСЄ) та парламентів її держав-учасниць щодо неприпустимості участі членів парламенту російської федерації в роботі статутних органів Асамблеї: постанова Верховної Ради України від 06.02.2023. № 2901-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2901-20#Text> (дата звернення: 24.10.2023).

7. Звернення Верховної Ради України до держав Групи Двадцяти щодо виключення російської федерації зі складу цієї Групи: постанова Верховної Ради України від 16.11.2022. № 2742-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2742-20#Text> (дата звернення: 24.10.2023).

8. Звернення Верховної Ради України до членів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) щодо виключення Російської Федерації з числа членів FATF та внесення її до переліку країн з високим ризиком: постанова Верховної Ради України від 15.08.2022. № 2504-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2504-20#Text> (дата звернення: 24.10.2023).

9. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_-Report.pdf (дата звернення: 24.10.2023).

10. Злочини, вчинені в період повномасштабного вторгнення рф. Матеріали Офісу Генерального прокурора України. URL: <https://www.gp.gov.ua/> (дата звернення: 24.10.2023).